

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РИЗИКУ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Волинець Є.Г., здобувач вищої освіти

Колісник В.В., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Однією з найважливіших задач управління кредитним портфелем комерційного банку є визначення ступеня його ризикованості для розробки рекомендацій та застосування відповідного інструментарію щодо мінімізації ризику.

Фінансова практика показує, що найбільш поширеним для банківських установ є кредитний ризик. Кредитні ризики спричиняються погіршенням фінансового стану позичальника, непередбаченими ускладненнями в його діяльності, несприятливими ринковими обставинами тощо. Падіння попиту на продукцію, неплатоспроможність покупців, економічна криза, некомпетентність або недобросовісність керівництва підприємства – все це також негативно впливає на кредитоспроможність позичальника.

Захиститися від кредитного ризику допомагає систематичний аналіз, у ході якого з'ясовують, як банки встановлюють мінімальну питому вагу кредитних вкладень, що покриваються власними ресурсами; дотримуються нормативу максимального розміру ризику на одного позичальника та нормативу «великих» кредитних ризиків; формують резерви під збитки за позичками; диверсифікують кредитні вкладення за галузями, позичальниками; чи отримують достатнє забезпечення за виданими кредитами тощо.

Середній рівень сукупного ризику кредитного портфеля банку пропонується визначати як середньозважену ризиків його складових:

$$R_{KП} = \sum_{i=1}^n (r_i \cdot w_i), \quad (1)$$

де r_i – ризик окремої кредитної угоди у кредитному портфелі;

w_i – частка i -ї складової (i -го позичальника) у кредитному портфелі, долі од.

i – номер окремої кредитної угоди у кредитному портфелі банку;

n – кількість складових кредитного портфеля (кредитних угод), од.

Оцінку ризику окремої кредитної угоди пропонується ідентифікувати із середнім значенням коефіцієнту фінансового ризику позичальника за розглядуваний період його кредитної історії. Коефіцієнт фінансового ризику традиційно обчислюють за формулою:

$$K_{\phi p} = \frac{3}{BK}, \quad (2)$$

де 3 – зобов'язання підприємства-позичальника;

BK – власний капітал підприємства-позичальника.

Такий вибір пояснюємо тим, що коефіцієнт фінансового ризику вважається одним з основних показників оцінки фінансового стану позичальника, індикатором його залежності від кредиторів, адже має чітке й зрозуміле економічне тлумачення, показуючи, скільки зобов'язань позичальника припадає на 1 грн. його власного капіталу (тобто чи достатньо у позичальника власного капіталу на випадок вимоги кредиторів розрахуватись за всіма боргами одночасно), і, як наслідок, – недискусійне нормативне значення ($K_{\phi p} \leq 1$, що вказує на достатність у підприємства власних коштів у разі настання названих подій).

Відповідно, середнє значення коефіцієнту фінансового ризику i -го позичальника за досліджуваний період його кредитної історії обчислюватиметься у такий спосіб:

$$\bar{K}_{\phi p i} = \frac{1}{T} \cdot \sum_{t=1}^T K_{\phi p i t}, \quad (3)$$

де $K_{\phi p i t}$ – значення коефіцієнту фінансового ризику i -го позичальника у t -й момент часу;

T – кількість періодів досліджуваної кредитної історії i -го позичальника.

Як оцінку ступеня ризикованості за кожною кредитною угодою пропонується використовувати стандартне відхилення значень коефіцієнту фінансового ризику, що обчислюється за квартальною фінансовою звітністю позичальника за останні п'ять років. За аналогією з класичною формулою стандартного відхилення, використовуваний у цілях даного дослідження вираз матиме такий вигляд:

$$\sigma_{K_{\phi p i}} = \sqrt{\sum_{t=1}^T \frac{(K_{\phi p i t} - \bar{K}_{\phi p i})^2}{T-1}}. \quad (4)$$

З огляду на зроблені припущення, ступінь ризикованості кредитного портфеля пропонується визначати як середньозважену величину ступенів ризикованості за кожною кредитною угодою, де мірою виступають питомі ваги сум кредитних угод у загальній сумі кредитного портфеля:

$$\sigma_{K\Pi} = \sum_{i=1}^n (\sigma_{K_{\phi p i}} \cdot w_i). \quad (5)$$

Економічний зміст стандартного відхилення з погляду теорії ризиків полягає в характеристиці максимально можливого коливання досліджуваного параметра від його середнього очікуваного значення. При цьому справедли-

вим є твердження: чим більша величина стандартного відхилення, тим ризикованіше управлінське рішення. Отже, отриманий показник характеризуватиме надійність і ліквідність комерційного банку, тобто його спроможність виконати свої зобов'язання перед вкладниками.

Для підвищення об'єктивності оцінки ступеня ризикованості кредитного портфеля рекомендується при його визначенні враховувати корельованість окремих кредитних угод, а точніше позичальників. Це передбачає визначення взаємопов'язаності видів економічної діяльності позичальників (наприклад, вугільна промисловість та електроенергетика тісно пов'язані між собою) й самих позичальників (чи існують між ними господарські зв'язки і відносини, що відображаються у фінансових розрахунках), результатом чого є коефіцієнт корельованості кожної кредитної угоди з іншими кредитними угодами, який має враховуватися при визначенні ступеня ризикованості кредитного портфеля комерційного банку.

При формуванні й управлінні кредитним портфелем вітчизняних комерційних банків обов'язковою умовою повинно бути використання світового досвіду. Звичайно, банки розвинутих країн працюють в інших економічних умовах, але їх методи роботи можуть бути адаптовані до застосування і в нашій державі. В світовій банківській практиці велика увага приділяється оцінці і мінімізації кредитного ризику на рівні всього кредитного портфеля. Здійснюється оцінка обсягу, структури й якості кредитного портфеля, а вже потім приймаються заходи, які дозволяють оптимізувати його структуру для зменшення ризику.

Таким чином, проведення оцінки ризику кредитного портфеля комерційного банку згідно запропоновано методичного підходу становитиме певне аналітичне підґрунтя для розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи кредитного ризик-менеджменту фінансової установи.